

Lovforslag nr. L 34. Fremsat den 22. oktober 1997 af Bruno Jerup (EL) og Jette Gottlieb (EL)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om folkeskolen

(Demokratisering af folkeskolens styrelse)

§ 1

I lov om folkeskolen, jf. lovbekendtgørelse nr. 561 af 25. juni 1997, foretages følgende ændringer:

1. § 24, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Kommunalbestyrelsen træffer beslutning om nedlæggelse af en selvstændig skole, jf. dog stk. 4. Beslutning om skolenedlæggelse skal være truffet senest den 1. december året forud for begyndelsen af det skoleår, hvori skolenedlæggelsen forventes at finde sted.«

2. I § 24 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

»Stk. 4. Har en kommunalbestyrelse besluttet at nedlægge en skole, skal dette bekendtgøres i et eller flere af de lokale blade. Fremsætter mindst 50 pct. af de beboere i det pågældende skoledistrikt, der har valgt til kommunalbestyrelsen, inden 4 uger efter bekendtgørelsen skriftlig begæring herom, skal kommunalbestyrelsen afholde en afstemning om skolens nedlæggelse. Stemmeberettigede ved afstemningen er de beboere i skoledistriktet, der har valgt til kommunalbestyrelsen. Bliver resultatet af afstemningen, at mindst 60 pct. af de stemmeberettigede ønsker skolen opretholdt, kan den først nedlægges efter udløbet af den følgende valgperiode og da kun, hvis kommunalbestyrelsen på ny træffer beslutning herom. Undtaget fra disse regler er nedlæggelse af skoler, der ligger mindre end 1,5 km fra den eller de skoler, hvortil den overvejende del af eleverne overflyttes.«

3. I § 40, stk. 1, indsættes efter 2. pkt. som nyt punktum:

»Kommunalbestyrelsen lader sig repræsentere i det fælles forum til drøftelse af skolevæsenets vilkår og udvikling, jf. § 46, stk. 4.«

4. I § 40, stk. 2, nr. 3, indsættes i 2. pkt. efter »de berørte skoler« ordene: », jf. dog § 24, stk. 4.«

5. § 41, stk. 1, nr. 4, affattes således:

»4) Sammensætning af fælles rådgivende organer for kommunens skolevæsen.«

6. § 42, stk. 1, affattes således:

»Ved hver selvstændig skole oprettes en skolebestyrelse, der består af:

- 1) 3 repræsentanter for forældrene valgt af og blandt de personer, der har forældremyndigheden over børn, der er indskrevet i skolen, jf. dog § 43, stk. 1.
- 2) 3 repræsentanter for lærerne og de øvrige medarbejdere valgt af og blandt skolens medarbejdere.
- 3) 3 repræsentanter for eleverne valgt af og blandt skolens elever, jf. dog stk. 2.«

7. § 42, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Bestyrelsen vælger en formand.«

8. § 42, stk. 8, 2. pkt., affattes således:

»De øvrige medlemmers valgperiode er 2 år.«

9. § 43, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Kommunalbestyrelsen yder forældre- og elevrepræsentanter vederlag og erstatning for dokumenterede merudgifter i forbindelse med varetagelsen af medlemskab af skolebestyrelsen. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler herom.«

10. § 44, stk. 3, affattes således:

»Stk. 3. Skolebestyrelsen godkender inden for de økonomiske rammer, der er fastlagt for skolen, skolens budget. Skolebestyrelsen godkender skolens regnskab.«

11. § 44, stk. 11, affattes således:

»Stk. 11. Skolebestyrelsen er ansvarlig for at informere forældre og elever om bestyrelsens arbejde og beslutninger og afgiver en årlig beretning.«

12. § 44, stk. 12, affattes således:

»Stk. 12. Skolebestyrelsen indkalder mindst 2 gange om året forældrene til et fælles møde til drøftelse af skolens virksomhed. På et af disse møder behandles årsberetningen, jf. stk. 11. Skolebestyrelsen organiserer ligeledes drøftelser blandt eleverne.«

13. § 45, stk. 5, affattes således:

»Stk. 5. Skolens leder inddrager skolens elever i ethvert spørgsmål vedrørende elevernes sikkerhed og sundhed. Dette kan naturligt ske gennem elevrådet, hvor et sådan forefindes.«

14. I § 46 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter nærmere retningslinjer for henholdsvis elevråds og pædagogiske råds kompetence. Undervisningsministeren fastsætter ligeledes regler for tildeling af økonomiske midler til elevrådenes arbejde.«

15. I § 46 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»Stk. 4. Til drøftelse af spørgsmål om det lokale skolevæsens vilkår og udvikling dannes et fælles forum med deltagelse af bl.a. repræsentanter for skolebestyrelserne og medlemmer af kommunalbestyrelsen, jf. § 40, stk. 1, og § 41, stk. 1, nr. 4.«

16. § 46 a udgår.

§ 2

Loven træder i kraft den 1. august 1998.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

På årets møde i Sorø satte undervisningsministeren demokratiet på den uddannelsespolitiske dagsorden, og også i udspillet til regeringens ungdomspolitik er demokratiet sat i centrum. I »Regeringens nye ungdomspolitiske initiativer« hedder det således:

»Der gennemføres en handlingsplan for demokrati i skole og uddannelse.

Baggrunden er ønsket om at styrke unges aktive deltagelse i demokratiet gennem øget fokusering på sammenhængen mellem uddannelse og demokrati. Skal en uddannelse forberede til demokrati, må den selv være demokratisk indrettet.«

Regeringen annoncerer i det ungdomspolitiske udspil 3 konkrete initiativer på uddannelsesområdet: Økonomisk støtte til initiativer, der vil styrke demokrati i skole og uddannelse, en redegørelse til Folketinget om demokrati i uddannelserne og planer for oprettelsen af et Internationalt Akademi for Uddannelse og Demokrati.

De konkrete initiativer indbefatter således ikke ændringer på de nuværende styrelsesregler for uddannelsesinstitutionerne, herunder folkeskolen, selv om man på denne måde for alvor kunne gøre noget for at fremme demokratiet i uddannelsessystemet.

En lang række elev- og studenterorganisationer fra Danmarks Elevorganisation og Folkeskoleelevernes Landsorganisation til Landssammenslutningen af Moderate Studenter og Danske Studerendes Fællesråd udgav juli 1997 pjecen »Demokrati i uddannelsessystemet«. På trods af politiske forskelle mellem organisationerne er de enige om, at der er brug for større demokrati i uddannelsessystemet. Den melding bør Folketinget tage alvorligt.

I folkeskolens formålsparagraf hedder det: »Skolens undervisning og hele dagligliv må derfor bygge på åndsfrihed, ligeværd og demokrati«. Eleverne skal ikke blot lære om demokrati i timerne – de skal leve i demokrati, hvis formålsparagraffen skal tages alvorligt.

Lovforslaget lægger på den baggrund op til en kraftig styrkelse af elevernes indflydelse i folkeskolen, ligesom også de ansattes indflydelse præciseres.

For det første ændres skolebestyrelsens sammensætning, så elever, forældre og ansatte får lige mange pladser i skolebestyrelsen. I dag har forældrene altid flertallet i skolebestyrelserne og eneret til formandsposten, men som der står i »Demokrati i uddannelsessystemet«: »...forældrene sidder stadig med et absolut flertal imod de reelle brugere af systemet. Er det demokrati, at nogle pr. lov får flertallet?«

For det andet styrkes elevrådene gennem en bemyndigelse til undervisningsministeren, der pålægges at give elevråd og pædagogisk råd nogle minimumsrettigheder i forhold til skolens ledelse.

For det tredje præciseres skolelederens pligt til at inddrage skolens elever i ethvert spørgsmål vedrørende elevernes sikkerhed og sundhed.

Lovforslaget styrker også skolebestyrelserne. Dels får forældre- og elevrepræsentanter ret til vederlag og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, dels skal skolebestyrelserne ikke blot godkende skolens budget, men også skolens regnskab, og endelig bliver det obligatorisk for kommunen at oprette et fælles rådgivende organ for kommunens skolevæsen.

Samtidig præciseres skolebestyrelsens ansvar for, at der blandt elever og forældre skabes en bred debat om skolens forhold.

Det vigtigste spørgsmål for den enkelte skoles elever og deres forældre er skolens eksistens. Hver gang der lukkes en folkeskole, skaber det problemer for de elever, der rammes. Frem til 1990 havde vælgerne i et skoledistrikt mulighed for at sikre den lokale skole gennem en lokal folkeafstemning, selv om kommunalbestyrelsen mente, skolen skulle lukkes. Kravene for at iværksætte folkeafstemningen og gennemtruffe en bevarelse var skrappe – 50 pct. af skoledistriktets vælgere skulle skrive under på kravet om afstemning. Derefter skulle 60 pct. af alle stemmeberettigede stemme for en bevarelse.

Genindførelse af folkeafstemninger vil være et vigtigt demokratisk skridt.

Derfor stilles forslaget om at genindføre muligheden for lokale folkeafstemninger, når kommunalbestyrelsen vil lukke den lokale skole.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til nr. 1 og 2

Med forslaget genindføres muligheden for lokale folkeafstemninger i forbindelse med skolelukninger. Der er i de sidste år blevet lukket små skoler rundt i landet, først og fremmest i landområderne. Nedlægelse af den lokale skole kan være dødsstødet for et landsbysamfund. Med den nuværende lovgivning har lokalsamfundet ingen reelle muligheder for at påvirke den politiske proces. Der er generelt behov for at styrke det lokale demokrati gennem muligheden for folkeafstemning, hvor der er let adgang til at iværksætte afstemningen, og hvor vedtagelser sker ved almindeligt flertal. Forslaget genindfører som et første skridt de principper, som var gældende indtil vedtagelsen af lov nr. 826 af 21. december 1988.

Til nr. 3, 5 og 15

Folkeskolen befinder sig i et spændingsfelt mellem det decentraliserede ansvar på den enkelte skole og kommunalbestyrelsens beslutninger på skoleområdet. På den baggrund er det vigtigt, at der overalt i landet er mulighed for kontakt mellem kommunalbestyrelsen og den enkelte skoles skolebestyrelse og mellem skolebestyrelserne indbyrdes.

Forslaget gør det obligatorisk for kommunerne at oprette et fælles organ for kommunens skolevæsen. Dette forum kan sikre en koordinering af skolepolitiske synspunkter og fremme dialogen mellem de forskellige interessenter. Skolebestyrelserne ved kommunens skoler udgør det centrale led i det fælles rådgivende organ, og samtlige skolebestyrelser skal være repræsenteret.

Til nr. 4

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslaget i nr. 2.

Til nr. 6, 7 og 8

Med forslagene får først og fremmest eleverne, men også skolens ansatte større indflydelse i skolebestyrelsen. Lige mange elever, forældre og ansatte i skolebestyrelsen vil fremme et samarbejde til fordel for skolens brugere.

Forslaget åbner mulighed for, at også andre end forældrerepræsentanter kan vælges som formand for skolebestyrelsen.

Endelig forlænges valgperioden for repræsentanterne for ansatte og elever fra 1 til 2 år for at styrke kontinuiteten i arbejdet.

Til nr. 9

Da forældrenes deltagelse i skolebestyrelsens arbejde er et borgerligt ombud, bør der ydes vederlag og erstatning for dokumenterede merudgifter på linje med andre borgerlige ombud.

På linje hermed bør elevrepræsentanterne holdes skadesløse for eventuelle merudgifter i forbindelse med skolebestyrelsesarbejdet.

Til nr. 10

Forslaget indfører skolebestyrelsens godkendelse af skolens regnskab parallelt med skolebestyrelsens godkendelse af budgettet. Der er en logisk sammenhæng mellem budget og regnskab, og derfor bør skolebestyrelsen godkende dem begge.

Til nr. 11 og 12

Forslagene præciserer skolebestyrelsens pligt til at informere både elever og forældre. Samtidig udvides skolebestyrelsens pligt til at inddrage elever og forældre i drøftelser om skolens forhold.

Til nr. 13

Ændringsforslaget skærper skolelederens pligt til at inddrage eleverne i alle spørgsmål vedrørende elevernes sikkerhed og sundhed. Elevrådet kan spille en vigtig rolle, når det gælder om at tilgodese elevernes sikkerhed og sundhed på skolen. Det kræver imidlertid, at skolens ledelse ikke blot formelt, men også reelt inddrager dem i beslutninger vedrørende sikkerhed og sundhed, f.eks. ved at eleverne repræsenteres i de udvalg, der beskæftiger sig med områder, der har sikkerheds- og sundhedsmæssige aspekter.

Til nr. 14

Interessen for arbejdet i elevråd og pædagogisk råd hænger uløseligt sammen med den indflydelse, der tildeles rådene. Mange steder er interessen for arbejdet ikke stor. Den manglende interesse kan let føre til en ond cirkel, hvor den manglende interesse fører til, at skolens ledelse ikke lægger vægt på rådernes holdninger. En sådan negligerer fører så igen til mindsket interesse fra elevs og læreres side.

På den baggrund er der brug for retningslinjer fra undervisningsministeren, der beskriver, hvilken kompetence (herunder høringsret og indstillingsret) der som minimum tillægges elevråd og pædagogisk råd.

Ligeledes er der behov for et centralt fastsat minimumsbeløb (et kronebeløb pr. elev), som elevrådene kan råde over til uddannelse, rejseomkostninger til regionale eller landsdækkende elevmøder m.v.

Til nr. 16

Ændringsforslaget er en konsekvens af ændringsforslagene i nr. 4, 5 og 15.

Som konsekvens af, at alle kommuner skal oprette et fælles forum, ophæves bestemmelsen om et minimum af mødeaktivitetet på kommunalt niveau.

Til § 2

Loven foreslås at træde i kraft den 1. august 1998, således at de nye ændringer får virkning fra skoleårets start

Skriftlig fremsættelse (22. oktober 1997)

Bruno Jerup (EL):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Demokratisering af folkeskolens styrelse).
(Lovforslag nr. L 00).

Formålet med lovforslaget er at forbedre demokratiet i og omkring folkeskolen. Lovforslagets primære sigte er at styrke elevernes indflydelse på skolens forhold. Derudover styrkes ansattes/pædagogråds indflydelse, der skabes bedre rammer for skolebestyrelsernes arbejde, ligesom lokalsamfundets mulighed for gennem en folkeafstemning at bevare en lukningstruet skole genetableres.

For det første ændres skolebestyrelsens sammensætning, så elever, forældre og ansatte får lige mange pladser i skolebestyrelsen, og det bliver op til skolebestyrelsen selv at vælge en formand blandt bestyrelsens medlemmer. I dag har forældrene altid flertallet i skolebestyrelserne og eneret til formandsposten.

For det andet styrkes elevrådene gennem en bemyndigelse til undervisningsministeren, der

pålægges at give elevråd og pædagogisk råd nogle minimumsrettigheder i forhold til skolens ledelse.

For det tredje præciseres skolelederens pligt til at inddrage skolens elever i ethvert spørgsmål vedrørende elevernes sikkerhed og sundhed.

Lovforslaget styrker også på flere områder skolebestyrelsernes arbejde. Dels får forældre- og elevrepræsentanter ret til vederlag og erstatning for tabt arbejdsfortjeneste, dels skal skolebestyrelserne ikke blot godkende skolens budget, men også skolens regnskab, og endelig bliver det obligatorisk for kommunen at oprette et fælles rådgivende organ for kommunens skolevæsen.

Til gengæld præciseres skolebestyrelsens ansvar for, at der blandt elever og forældre skabes en bred debat om skolens forhold.

Endelig genindfører lovforslaget muligheden for en lokal folkeafstemning, når kommunen agter at lukke en folkeskole.

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.